

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНИХ ТА ГАЛУЗЕВИХ СОЦІОЛОГІЙ

УДК 331.556.4:316.485.26(477.6)

DOI <https://doi.org/10.32782/2707-9147.2024.102.1>

А. А. ГОЦЬ

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри філософії та соціології
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Ю. С. НУЖНА

кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії та соціології
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

АКТУАЛЬНІСТЬ СОЦІОЛОГІЇ МІГРАЦІЙ ТА ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Актуальність соціології міграції та вимушених переселень у сучасному світі зростає, оскільки ці явища стають все більш складними та впливовими на суспільство. В статті показано місце соціології міграцій та вимушених переселень в системі соціологічного знання. Соціологія міграцій та вимушених переселень розглянута як галузь, яка розвивається як теорія середнього рангу. Вона не тільки описує міграційні процеси та їх наслідки, але й намагається розуміти їх, використовуючи як емпіричні дані, так і теоретичні концепції. Вона досліджує різні аспекти міграції, такі як причини, наслідки, інтеграція та адаптація, а також вивчає вплив міграції на суспільство в цілому.

Ця галузь соціології включає в себе різноманітні теоретичні підходи, такі як теорія міграційних систем, теорія транснаціонального підходу та теорія соціальної інтеграції. Кожен з цих підходів намагається пояснити складність міграційних процесів, пропонуючи теоретичні концепції та моделі.

Стаття розглядає ключові виклики, з якими стикається ця галузь соціології, включаючи масштабні міграційні потоки, проблеми інтеграції та адаптації мігрантів, питання прав людини та захисту біженців, а також вплив міграції на економіку та культурну динаміку. Автори аналізують сучасні тенденції та провідні теорії в цій області, щоб зрозуміти, як соціологія може відповісти на виклики, що стоять перед сучасними міграційними процесами. Показані масштаби міграційних переміщень серед українського населення завдяки даним статистики.

Охарактеризовано особливості саме вимушеної міграції, її складність та актуальність дослідження в рамках соціології міграцій та вимушених переселень. Розкрито поняття біженці, вимушені переселенці, внутрішньо переміщені особи. У рамках соціології міграцій та вимушених переселень актуально досліджувати різноманітні аспекти цих явищ, зокрема: причини та наслідки вимушеної міграції, процеси інтеграції та асиміляції мігрантів. У зв'язку з цими викликами соціологія міграцій та вимушених переселень залишається важливою галуззю досліджень, що спрямовані на розуміння та вирішення складних проблем, пов'язаних з міграцією та переміщенням населення.

Ключові слова: міграція, соціологія міграцій та вимушених переселень, вимушені переселенці, біженці, асиміляція.

Постановка проблеми. Тема міграції та вимушених переселень залишається дуже актуальною у сучасному світі. Соціологія міграції досліджує складні процеси, що впливають на переміщення людей з одного місця до іншого, включаючи економічні, політичні, соціальні та культурні чинники.

Одним із великих викликів сучасності є зростання кількості людей, які шукають притулок через війни, конфлікти, природні катастрофи та економічну нестабільність. Це створює тиск на країни, які приймають біженців, і може спричинити соціальні, економічні та політичні напруження як у країнах походження, так і в країнах-приймачах.

Зростання міграційних потоків також ставить питання перед правовими системами, культурними нормами та ідентичністю суспільств. Важливо вивчити вплив міграції на формування ідентичності, взаєморозуміння між культурами та соціальну коезистенцію.

Сучасна соціологія міграції зосереджена на розумінні цих складних взаємодій і розробці політик, які сприяють інтеграції мігрантів та створюють стабільні умови для їх життя в нових суспільствах. Вона також досліджує питання соціальної справедливості, захисту прав мігрантів та стратегії розвитку, щоб зробити міграцію позитивною силою для суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній соціології міграції працюють багато дослідників з усього світу, які вивчають різні аспекти цього явища.

Класичний соціологічний підхід до вивчення міграційних процесів представлено у роботах У. Томаса, Ф. Знанецького. Вивченню міграційних процесів приділяла увагу теоретика Чиказької школи, а саме Р. Парк і Р.Маккензі, представник концепції людського (соціального) капіталу Гарі Беккер. Серед представників економічної теорії це Е. Равенштейн, Дж. Борхас, Дж. Мінсер, Е. Плетньов, М. Крітц тощо.

Серед українських дослідників міграційних процесів на особливу увагу заслуговує концепція просторової самоорганізації населення І. Прибиткової. Також серед сучасних дослідників варті уваги дослідження Е.Лібанової, І. Майданік, О. Малиновської, А. Лобанової, В. Онищука, В.Полторака та ін.

Метою даної роботи є показати актуальність соціології міграції та вимушених переселень як важливої галузі в системі соціологічної науки.

Виклад основного матеріалу. Місце соціології міграції в системі сучасного соціологічного знання визначається її роллю у вивченні складних соціальних процесів, що стосуються переміщення населення. Соціологія міграції займає середню ланку в трирівневій структурі соціологічного знання, яку запропонував американський соціолог Роберт Мертон (1910–2003). Про них він писав: «...Теорії середнього рангу – це теорії, що оформлені емпірично, на основі певної множини підтверджених гіпотез, а не масиви упорядкованих описових відомостей, емпіричних узагальнень чи логічно незв'язних та непорівнюваних теорій» [1]. Вона вивчає міграційні процеси як складне соціальне взаємодіюче явище, що включає в себе різноманітні аспекти, такі як економічні, політичні, культурні та соціальні фактори. Тобто з позиції соціології розгляд міграції має комплексний характер.

Об'єктом дослідження в соціології міграції та вимушених переселень є сам процес міграції як соціальне взаємодіюче явище, в якому взаємодіють різні суспільні групи та інституції. Це охоплює не лише сам факт переміщення осіб з одного місця на інше, а й соціальні та культурні наслідки цього процесу для як регіону відправлення, так і регіону прийому.

Предметом дослідження є як об'єктивні, так і суб'єктивні аспекти соціальних відносин переміщуваних осіб. Це охоплює не лише матеріальні аспекти, такі як зміни в зайнятості, економічний статус та життєві умови, а й психологічні та соціокультурні аспекти, такі як адаптація до нового середовища, культурний шок та взаємини з місцевим населенням.

Отже, соціологія міграції вивчає міграційні явища в їхньому широкому соціальному контексті, розглядаючи як об'єктивні, так і суб'єктивні аспекти впливу міграції на суспільство.

Соціологія вивчає міграцію передусім як суспільний процес, виділяючи три його фази: період міграційної мобільності, сам факт міграції та адаптацію мігрантів до нових умов життя в місцях переселення, а також їхнє облаштування, що через певний час завершується натуралізацією, перетворенням їх з новоселів на старожилів.

Соціологічне вивчення міграції включає збір інформації про причини міграції, створення базової моделі цього процесу, вивчення його складових, виділення основи цього процесу і вивчення його характеристик та ранжування всіх інших складових; аналіз змін у суспільстві на всіх рівнях у ході міграційного процесу, пошук закономірностей цих змін, а також прогнозування розвитку процесу міграції.

Крім причиннонаслідкових зв'язків, соціологія може запропонувати можливості вивчення формування та функціонування діаспор у різних соціальноетнічних групах, самоідентифікацію мігрантів, у тому числі етнічнонаціональну, можливі шляхи етнокультурного розвитку іммігрантів [2].

Особливо злободенним є сьогодні питання вимушених переселень. Тому соціологія повинна вивчати дане явище як в теоретичному аспекті, так і емпіричному. В Україні з 2014, а особливо з лютого 2022 року, коли країна опинилася під вогнем, гостро стало питання переселень серед громадян. Вимушена міграція – зміна місця проживання на певний час або назавжди усупереч бажанням людей, до якої спонукають стихійні лиха, війни, голод, переслідування. В таких випадках мігрант все ж має право мінімального вибору, наприклад, періоду чи напрямку міграції.

До вимушеної міграції можна віднести переселення населення з АР Криму після його анексії, а також зі східної України через проведення АТО. Переміщені особи опинились у достатньо складній ситуації, однак мали право самостійно визначити область, у яку б хотіли переїхати [3].

Тому на сьогодні при вивченні соціології міграції та вимушених переселень потрібно наголосити на розмежуванні понять, таких як вимушена міграція, біженці, внутрішньо переміщені особи.

Переміщені особи – переміщені, силоміць виселені або за розпорядженням влади переселені люди, яким загрожують військові дії або стихійні лиха (землетруси, повінь, аварія тощо).

Біженці – особи, які залишили країну постійного проживання внаслідок надзвичайних обставин (збройних конфліктів, насильства, кліматичних змін тощо). Відповідно до даних ООН, кількість біженців у всьому світі продовжує зростати. Станом на червень 2021 (оцінка) кількість біженців у світі становила приблизно 84 млн. Станом на 1 січня 2021 в Україні проживає 2255 біженців та осіб, які потребують додаткового захисту [4].

Внутрішньо переміщені особи в Україні – громадяни України, іноземці або особи без громадянства, які, маючи право на постійне проживання, перебувають в Україні, вимушені покинути або залишити своє житло чи місце постійного проживання без перетину державних кордонів. В Україні масове явище внутрішнього переміщення осіб виникло після 26.04.1986 у зв'язку з аварією на Чорнобильській атомній електростанції.

Унаслідок збройного конфлікту на територіях Донецької та Луганської областей, а також окупації Криму категорію «внутрішньо переміщена особа» офіційно закріплено у Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014. Зазначений закон став базою для формування відповідної нормативної основи гарантування дотримання прав, свобод і законних інтересів внутрішньо переміщених осіб в Україні [5].

Міграція – це міждисциплінарне поняття, тому сьогодні існує певна чисельність теорій, що пояснюють різні аспекти міграції населення. Ці теорії надають рамки для розуміння та пояснення складних процесів міграції та їхніх наслідків для суспільства. Ось деякі з найважливіших

теорій: теорія асиміляції мігрантів Чиказької соціологічної школи, переглянута теорія асиміляції, теорія сегментної асиміляції, акультурація та адаптація, теорія мультикультуралізму. А також, теорія міграційних мереж, теорія транснаціоналізму, концепція міграційних систем тощо. В рамках даної статті хотілося б зупинитися на деяких.

Однією з ключових теорій зараз, яку використовують для аналізу факторів прийняття рішень про міграцію українських переміщених осіб є теорія описана Е. Лі. Він вніс значний внесок у розвиток і вивчення міграційних явищ як соціолог. У 1966 р в статті «A theory of migration» переосмислив теорію і закони міграції Е. Равенштейна та на їх основі і власних дослідженнях вивів фактори, які впливають на міграції. А саме – притягування та відштовхування [6]. Е. Лі зазначав, що з моментами як прибуття, так і вибуття незмінно пов'язані дві групи факторів як позитивних, так і негативних, які мають вплив на мігранта. Наприклад, бажання жити поруч з родичами, чи труднощі, з якими доведеться зіткнутися мігранту при зміні місця проживання, також сили, які мають вплив на самого мігранта, теж можуть бути різнорідними і багаточисельними. Вчений зазначає, що одні мігранти легко долають труднощі, які виникають на шляху між пунктами вибуття та прибуття, іншим же ці труднощі можуть стати на заваді і бути нездоланим бар'єром на шляху до місця прибуття [7]. Цими перешкодами можуть бути як сама відстань, бар'єри на кордоні, так і витрати, транспорт, наявність житла вже на місці переселення. Лі Е. поділив фактори, які впливають на міграцію, на чотири основні типи: 1) фактори, що пов'язані з місцем походження; 2) фактори, що пов'язані з місцем призначення; 3) фактори, які перешкоджають; 4) особисті фактори [6, с. 50].

Має місце також теорія раціонального вибору або теорія людського капіталу. Ця теорія передбачає, що люди приймають рішення про міграцію на основі раціонального обрахунку вигод і витрат. Вони оцінюють потенційні можливості для отримання кращих умов життя, роботи, освіти та інших соціальних переваг в інших місцях порівняно з їхньою домівкою. Ця теорія розглядає такі чинники, як доходи, можливості працевлаштування, освіта, якість життя та доступ до соціальних послуг у приймаючій країні, а також вартість переїзду і ризики, пов'язані з міграцією.

Теорія раціонального вибору використовується для розуміння рішень українських переміщених осіб про міграцію в умовах конфлікту чи інших важливих подій. Вона допомагає аналізувати, як ці особи вирішують, чи варто переїжджати в інші регіони або країни, основується на своїх індивідуальних потребах, можливостях та обмеженнях.

Проблема адаптації та асиміляції мігрантів є однією з ключових тем у сучасному соціологічному дослідженні міграції. Ця проблема виникає внаслідок різниці в культурі, мові, соціальних та економічних умовах між країною походження та країною прибуття. В соціологічній

науці виникла не одна концепція дослідження і опис проблем пов'язаних з асиміляцією за історію приблизно сторічного періоду. Роберт Парк є одним першовідкривачів, який у ХХ ст. почав займатись проблемами мігрантів [8]. Теорія чотирьох етапів пристосування цього відомого соціолога, була в майбутньому покладена за основу у працях Мілтона Гордона [9], який виокремив сім типів асиміляції. Після того, як дослідження даної проблематики зникло з переліку найбільш актуальних, дані теорії почали піддаватись критиці, а також зменшувалась кількість їх застосування. Відродження потреби в них, знову прийшло вже після 1990 років, що зумовило виникнення нових поглядів і концептів на вже існуючі здобутки. Також розділяє асиміляцію – культурну, або акультурацію та структурну на відміну від Р. Парка, і його думки, що асиміляція особи чи групи слідує культурній асиміляції, М. Гордон підкреслює, що окремі етапи засвоєння різних типів асиміляції, можуть відбуватись в різний час з різною швидкістю. Основну увагу вчений звертав на мільйони білих європейських іммігрантів і їх пристосування.

Одним з альтернативів соціологічної теорії процесу адаптації мігрантів є теорія мультикультуралізму. Мультикультуралізм сьогодні виступає як ідеологія, політика та дискурс, що стверджують правомірність та цінність культурного плюралізму, доречність та значимість існування різноманіття культурних форм. У контексті мультикультуралізму несхожість та відмінність перестають розглядатися як «чуже», стаючи просто «іншим» [10, с. 156]. Такі теоретики мультикультуралізму, як В. Кімліка, Ф. Фукуяма, В. Малахов, вважають, що теоретично забезпечити такі можливості меншинам при мультикультуралізмі реально, якщо дотримуватися двох правил: одна група не може домінувати над іншою, не можна дозволяти групі принижувати членів своєї ж групи. Тобто необхідно дотримуватися принципу свободи як між групами, так і в самих групах (адже повсякденні практики і/або системи цінностей деяких меншин входять у суперечність з демократичними принципами і загальнолюдськими цінностями) [11].

Аналізуючи дані статистики, ми можемо бачити, що велика кількість людей є переміщеними особами, як в межах держави, так і за кордоном. Тому питання адаптації та асиміляції є ключовим для розгляду в галузі. МЗС повідомило, що станом на 21 червня 2023 року за кордоном перебували 8 млн 177 тис. українців. Порівняно з даними на 1 лютого 2023 року. тобто за неповні 5 місяців, ця кількість зростає на майже 188 тис. осіб. Понад половина українців перебуває лише в трьох країнах: Польщі – 22%, Німеччині – 14,6% та США – 11%. Також багато громадян України знайшли прихисток у Чехії – 7,9%, Італії – 5%, Канаді – 4,9%, Іспанії – 3,4% та Ізраїлі – 2,75%. Майже 63% українців, які перебувають за кордоном, повнолітні, 22% – діти до 18 років. Вік ще 15% осіб не уточнюється [12].

Згідно з даними Євростату, на кінець січня 2024 року основними країнами ЄС, які прийняли одержувачів тимчасового захисту з України,

були Німеччина (1 млн 270,15 тис. осіб; 29,5% від загальної кількості), Польща (951,56 тис. осіб; 22,1%) і Чехія (381,19 тис. осіб; 8,9%). Сумарна частка цих трьох країн становить 60,5% [13].

Вторгнення росії значно посилило потоки іммігрантів, проте для кращого розуміння міграційних процесів варто назвати й інші мотиви, що найбільше стимулюють міграційні процеси. Можливі мотиви міграції досить ґрунтовно класифіковано в наукових доробках Б. Дмитрука та М. Романюк. Науковці запропонували поділ цих мотивів на окремі групи. По-перше, «політичні мотиви, до яких відносяться різні види дискримінації від релігійної і расової до гендерної, незадоволеність законодавством та політичним укладом у країні, політичні переслідування, проблема корупції, низьке соціальне забезпечення, заборона одностатевих шлюбів та політична нестабільність. По-друге, військові мотиви, що характеризуються військовими конфліктами на території держави та стимулюють евакуацію чи реевакуацію з країни або всередині країни. Наступна група – економічні мотиви, що пов'язані з економічною складовою життя індивіда, яка включає в себе такі чинники, як низька заробітна плата, неможливість кар'єрного зростання, відсутність фінансування в певних галузях, неякісна інформаційна та технічна бази, пошук високоякісної освіти, нестабільна економічна ситуація в країні та зростання безробіття. Четверта група включає в себе соціальні мотиви, до яких, наприклад, можна віднести возз'єднання сім'ї, рекреація, здоров'я, низький соціальний статус, шлюб, забезпечення добробуту родини. А також екологічні мотиви, що включають в себе екологічні катастрофи, забруднення навколишнього середовища, повені та засухи» [14].

Науковці А. Сімахова та І. Церковний ідентифікували ряд позитивних та негативних наслідків посилення міграційних процесів в умовах війни. До позитивних аспектів вони віднесли: зменшення економічного тиску на Україну та державний бюджет через від'їзд значної частини населення за кордон; збереження життів молоді та дітей, які евакуювалися з України у зв'язку з воєнними подіями; зменшення тиску на ринок праці в Україні; підвищення кваліфікації мігрантів, які планують повернутися до України з новими знаннями та навичками; зростання ВВП України за рахунок грошових переказів мігрантів, що стає актуальним в умовах війни; підвищення рівня добробуту та можливість забезпечення сімей мігрантів за рахунок грошових переказів.

Однак вони також зазначили негативні наслідки підвищення міграційних процесів в Україні через війну: міграційна та демографічна криза; втрата людського капіталу та інтелектуального потенціалу; нестача висококваліфікованих кадрів, зокрема в сфері безпеки та оборони; виведення бізнесу та активів за кордон; економічний спад та зростання інфляції [15].

Ці аспекти відображають складну динаміку міграційних процесів під час воєнного конфлікту та їх вплив на різні сфери суспільства та економіки України.

Головною особливістю вимушеної зовнішньої та внутрішньої міграції є її невизначений термін. Тому важливими завданнями для влади, наукової спільноти та громадського сектору є визначення бажаних індивідуальних стратегій подальшого життєвого шляху мігрантів, а також розробка соціально-економічної політики, спрямованої на адаптацію, інтеграцію та соціальне залучення цієї групи у приймаючих громадах. Треба зазначити, що інтеграція у новий соціальний простір є головною проблемою ВПО та зовнішніх мігрантів. Це й відрізняє вимушених переміщених осіб від інших соціальних груп в суспільстві [16].

Висновки. Актуальність соціології міграції та вимушених переселень в сучасному світі виокремлюється через важливі тенденції та виклики, які вони породжують. Зростаючі міграційні потоки, воєнні конфлікти, природні катастрофи, економічні перспективи та інші фактори створюють складні ситуації для суспільств та індивідів. Соціологія міграції займається розумінням цих явищ, вивчає соціальні, економічні та політичні наслідки міграційних процесів, допомагає в розробці стратегій інтеграції та захисту прав мігрантів та біженців, а також визначає роль міграції в формуванні культурного та соціального ландшафту сучасного світу.

Список використаної літератури

1. Мертон Р. Соціальна теорія та соціальна структура (фрагменти). К. : Абрис, 1996. С. 68.
2. Ровенчак О. Проблема вивчення міграції та її зв'язку з процесами глобалізації в соціології. *Український соціум*. 2005. № 4 (9). С. 35–45. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2005/07/35-45_no-2-3_vol-7_2005_UKR.pdf
3. Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять. *Політичний менеджмент*. 2006. № 2. С. 127–139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ПоМе_2006_2_13
4. Єнін М. Н. Біженці. Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Біженці_\(дата_звернення:_4.05.2024\)](https://vue.gov.ua/Біженці_(дата_звернення:_4.05.2024)).
5. Наливайко Л. Р., Касяненко Є. В., Орешкова А. Ф. Внутрішньо переміщені особи. Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Внутрішньо_переміщені_особи_\(дата_звернення:_4.05.2024\)](https://vue.gov.ua/Внутрішньо_переміщені_особи_(дата_звернення:_4.05.2024)).
6. Lee E. A Theory of Migration. *Demography*. 1966. № 3. P. 47–57. URL: https://www.academia.edu/22451686/A_Theory_of_Migration_BY_Everett_S_Lee
7. Грищенко Н., Лясога Л. Теорії міграції населення та їх значення для вивчення міграційних настроїв у XXI ст. URL: <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2021/2/4.pdf>
8. Park R. E. Human migration and the marginal Man // Park R. E. Race and culture. Glencoe, Ill. : free Press, 1950. P. 345–346, 349–356.
9. Migration Theory: talking across disciplines. Ed. by Caroline B. Bre_ell and James F. Hollifield. Reproduced by permission of Routledge: Taylor & Francis Group LLC. URL: [https://ccis.ucsd.edu/_files/Miscellaneous/Migra\\$%20tion%20Theroy.pdf](https://ccis.ucsd.edu/_files/Miscellaneous/Migra$%20tion%20Theroy.pdf)

10. Гордієнко А. В. Концепція мультикультуралізму в сучасному науковому дискурсі. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія*. 2012. Т. 178, Вип. 166. С. 17–20. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2012_178_166_6

11. Дрожжина С. Мультикультуралізм: теоретичні і практичні аспекти. *Політичний менеджмент*. 2008. № 3. С. 96–106. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/РоМе_2008_3_11

12. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kor-don-cerez-vijnu.html>

13. Міграція. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240308-3>

14. Литвинчук, О. В., Юрківський, О. Й. Міграційні процеси в Україні: загрози в умовах російсько-української війни. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. 2(104), С. 71–78. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-2\(104\)-71-78](https://doi.org/10.26642/ema-2023-2(104)-71-78)

15. Сімахова А. О. Міграційні процеси в Україні в умовах війни: соціальний аспект. *Економіка, управління та адміністрування*. № 4(102). 2022. С. 60–64.

16. Гоць А. А. Проблемні поля зовнішньої та внутрішньої міграції українців з окупованої території (згідно з результатами соціологічного опитування). *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2019. Вип. 81. С. 99–108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/staptp_2019_81_12

Gots A. A., Nuzhna Yu. S. The relevance of the sociology of migration and forced relocation: challenges of the present

The relevance of migration sociology and forced resettlements in the modern world is increasing as these phenomena become increasingly complex and influential on society. The article demonstrates the place of migration sociology and forced resettlements in the system of sociological knowledge. Migration sociology is considered as a field that is developing as a middle-range theory. It not only describes migration processes and their consequences but also seeks to understand them using both empirical data and theoretical concepts. It explores various aspects of migration, such as causes, consequences, integration, and adaptation, as well as examines the impact of migration on society as a whole. This field of sociology includes various theoretical approaches, such as migration systems theory, transnational approach theory, and social integration theory. Each of these approaches attempts to explain the complexity of migration processes by offering theoretical concepts and models. The article discusses the key challenges facing this field of sociology, including large-scale migration flows, integration and adaptation issues for migrants, human rights and refugee protection issues, as well as the impact of migration on the economy and cultural dynamics. The authors analyze current trends and leading theories in this area to understand how sociology can respond to the challenges posed by contemporary migration processes. The scale of migration movements among the Ukrainian population is shown based on statistical data. The specifics of forced migration, its complexity, and the relevance of research within the framework of migration sociology and forced resettlements are characterized. The concepts of refugees, forced resettlers, and internally displaced persons are explained. Various aspects of these phenomena are important areas of research within migration sociology and forced resettlements, including the

causes and consequences of forced migration, as well as the processes of integration and assimilation of migrants. In light of these challenges, migration sociology and forced resettlements remain important fields of research aimed at understanding and addressing complex issues related to migration and population movement.

Key words: *migration, sociology of migrations and forced relocations, forced migrants, refugees, assimilation.*